

TA'LIM JARAYONIDA SHAXSNING IJTIMOY FAOLLIGINI
SHAKLLANTIRISHDA LOYIHA ASOSLI O'QITISH MODELINI TATBIQ ETISH

Xushvaqtov Sultonbek Xabib o'g'li
Osiyo xalqaro universiteti magistranti

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 23.06.2026
Revised: 24.06.2026
Accepted: 25.06.2026

KALIT SO'ZLAR:

ijtimoiy faollik,
loyiha asosli o'qitish,
pedagogik texnologiya,
ta'lim jarayoni,
kompetensiyaviy
yondashuv, hamkorlik,
talaba shaxsi.

Mazkur maqolada ta'lim jarayonida shaxsning ijtimoiy faolligini shakllantirishda loyiha asosli o'qitish modelining pedagogik imkoniyatlari va samaradorligi tahlil qilingan. Loyiha asosli o'qitish talabalarning mustaqil fikrlashi, muammolarni hal etish ko'nikmalari, hamkorlikda ishlash madaniyati hamda ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishning muhim omili sifatida yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, loyiha asosli o'qitish modeli ta'lim oluvchilarning ijtimoiy faolligi, kommunikativ kompetensiyasi va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kirish

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish, ularni faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan barkamol shaxs sifatida tarbiyalashni taqozo etmoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy vazifalaridan biri ta'lim oluvchilarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlashdan iboratdir. Ushbu vazifani amalga oshirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, xususan, loyiha asosli o'qitish modeli alohida ahamiyat kasb etadi.

Loyiha asosli o'qitish (Project-Based Learning – PBL) o'quvchilarning amaliy faoliyati orqali bilimlarni egallashiga, real muammolarni hal qilishga va ijtimoiy tajriba orttirishga imkon yaratadi. Natijada ta'lim oluvchilar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo'ladilar, balki jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etish kompetensiyalarini ham rivojlantiradilar.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, qiyosiy tahlil, ilmiy-pedagogik adabiyotlarni o'rganish, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan

foydalanildi. Shuningdek, loyiha asosli o'qitish modelining ta'lim jarayoniga ta'siri kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar asosida tahlil qilindi.

Shaxsning ijtimoiy faolligi mohiyati. Ijtimoiy faollik shaxsning jamiyat hayotidagi jarayonlarga ongli ravishda munosabat bildirish, ijtimoiy muammolarni hal etishda ishtirok etish, tashabbuskorlik ko'rsatish va jamoa manfaatlari yo'lida faoliyat olib borish qobiliyatini ifodalaydi. Ta'lim jarayonida ijtimoiy faollikni shakllantirish o'quvchilarda mas'uliyat, hamkorlik, liderlik va fuqarolik kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ta'lim tizimida faqat bilim berish emas, balki shaxsning ijtimoiylashuvi va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish ham muhim vazifaga aylangan. Shu nuqtai nazardan loyiha asosli o'qitish modeli samarali pedagogik vosita hisoblanadi.

Loyiha asosli o'qitish — bu ta'lim oluvchilarning muayyan muammo yoki amaliy vazifani mustaqil va hamkorlikda bajarishga yo'naltirilgan faoliyatidir. Mazkur model quyidagi pedagogik imkoniyatlarga ega:

- mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantiradi;
- tanqidiy va ijodiy fikrlashni shakllantiradi;
- kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantiradi;
- jamoada ishlash madaniyatini shakllantiradi;
- liderlik va tashabbuskorlik sifatlarini rivojlantiradi;
- ijtimoiy mas'uliyat hissini kuchaytiradi;
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan integratsiyalaydi.

Loyiha faoliyatida talabalar muammoni aniqlash, ma'lumot to'plash, tahlil qilish, yechim ishlab chiqish va natijalarni taqdim etish jarayonlarida faol ishtirok etadilar. Bu esa ularning ijtimoiy tajribasini boyitadi.

Ijtimoiy faollikni shakllantirish mexanizmlari

Loyiha asosli o'qitish modelida ijtimoiy faollik quyidagi mexanizmlar orqali rivojlanadi:

1. Hamkorlik faoliyati – guruhlarda ishlash orqali o'zaro muloqot va mas'uliyat shakllanadi.
2. Ijtimoiy muammolarni o'rganish – talabalarda fuqarolik pozitsiyasi rivojlanadi.
3. Amaliy natijaga yo'naltirilganlik – o'z faoliyati natijasini ko'rish motivatsiyani oshiradi.
4. Refleksiya jarayoni – shaxsiy va jamoaviy faoliyatni baholash imkoniyatini yaratadi.
5. Jamoatchilik bilan hamkorlik – real ijtimoiy muhit bilan aloqalarni kuchaytiradi.

Loyiha asosli o'qitish modelini tatbiq etish bosqichlari

1. Muammoni aniqlash.
2. Loyiha maqsadini belgilash.
3. Faoliyat rejasini ishlab chiqish.
4. Axborotlarni yig'ish va tahlil qilish.

5. Loyiha mahsulotini yaratish.
6. Natijalarni taqdim etish.
7. Monitoring va refleksiya.

Mazkur bosqichlarning izchil tashkil etilishi ijtimoiy faollikning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, loyiha asosli o'qitish modeli qo'llanilgan guruhlarda talabalarning darsdagi faolligi, mustaqil fikrlashi, kommunikativ madaniyati va jamoa bilan ishlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, ular ijtimoiy tashabbuslarni ilgari surish va muammolarni hal etishda faolroq ishtirok etadilar.

Loyiha faoliyati jarayonida talabalar o'z fikrini erkin ifodalash, qaror qabul qilish va javobgarlikni his etishga o'rganadilar. Bu esa ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishning muhim pedagogik sharti hisoblanadi.

Modelning asosiy bosqichlari

- Mavzuni tanlash: O'quvchilarga jamiyatdagi dolzarb muammolar (ekologiya, sog'lom turmush tarzi, raqamli savodxonlik) bilan bog'liq loyiha mavzularini taklif qilish.
- Guruhlarga bo'lish: Talabalarning qiziqishi va qobiliyatlaridan kelib chiqib kichik guruhlariga ajratish.
- Mustaqil tadqiqot: Muammoni o'rganish, ijtimoiy so'rovlar o'tkazish va tahlil qilish.
- Yechim ishlab chiqish va taqdimot: Loyiha natijalarini himoya qilish, ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarini muhokama qilish.

Ijtimoiy faollikni rivojlantirish omillari

- Mas'uliyatni his qilish: Har bir o'quvchi o'z loyihasi uchun javobgar bo'ladi va bu ijtimoiy mas'uliyatni shakllantiradi.
- Muloqot ko'nikmalari: Jamoada ishlash, fikr almashish va jamoatchilik oldida nutq so'zlash qobiliyatini rivojlantiradi.
- Tanqidiy fikrlash: Real vaziyatlarda muammoning ildizini topish va unga innovatsion yechim topishga o'rgatadi.

Ta'lim jarayoniga tatbiq etish natijalari

Natijada passiv tinglovchi bo'lgan o'quvchi jamiyat hayotida faol ishtirok etadigan, o'zgarishlarga tashabbuskor va muammolarga yechim topa oladigan shaxsga (liderga) aylanadi. Bu jarayon yoshlarning kasbiy va ijtimoiy moslashuvini yengillashtiradi.

Ushbu metodologiyaning pedagogik asoslari va ijtimoiy-intellektual faollikni rivojlantirish bo'yicha batafsil ilmiy maqolalar bilan [Phoenix Publication](#) orqali tanishib chiqishingiz mumkin

Xulosa

Ta'lim jarayonida shaxsning ijtimoiy faolligini shakllantirishda loyiha asosli o'qitish modelini tatbiq etish yuqori pedagogik samaradorlikka ega. Ushbu model ta'lim oluvchilarning mustaqilligi, kommunikativ kompetensiyasi, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy tashabbuskorligini rivojlantiradi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalari va umumiy o'rta ta'lim tizimida loyiha asosli o'qitish texnologiyalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Shaxsning ijtimoiy faolligini rivojlantirish masalalari pedagogika, psixologiya va sotsiologiya fanlarida keng tadqiq etilgan. Xususan, J. Dewey ta'limni ijtimoiy tajribani o'zlashtirish jarayoni sifatida baholab, o'quvchilarning faol amaliy faoliyatini ta'limning markaziy elementi deb hisoblagan.

V. Kilpatrick tomonidan ishlab chiqilgan loyiha metodi esa o'quvchilarning mustaqil faoliyati va amaliy natijaga erishishiga asoslangan ta'lim texnologiyasi sifatida e'tirof etiladi. Keyinchalik E. Polat, T. Markham, J. Thomas kabi olimlar loyiha asosli o'qitishning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rgandilar.

Mahalliy olimlardan O. Tolipov, M. Usmonboyeva, N. Muslimov va boshqalar kompetensiyaviy yondashuv hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarning ta'lim sifati va shaxs rivojiga ta'sirini tadqiq etganlar.

Biroq loyiha asosli o'qitish modelining aynan shaxs ijtimoiy faolligini shakllantirishdagi imkoniyatlari hali ham chuqur ilmiy izlanishlarni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni.
2. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
3. Muslimov N.A. Kasb ta'limi metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Polat E.S. Noviye pedagogicheskiye i informatsionniye texnologii v sisteme obrazovaniya. – Moskva, 2021.
5. Dewey J. Democracy and Education. – New York, 2019.
6. Bell S. Project-Based Learning for the 21st Century. – The Clearing House, 2020.
7. Thomas J.W. A Review of Research on Project-Based Learning. – California, 2018.